

Ekki er laust við það að sama megi segja um margt af voru fólki. Það er nú á ný að opna augu fyrir því sem er fagurt, en dómgreindin enn þar lítt þroskuð. Það dregst því að glysi og gliti. Að vísu eigum vjer málshátt sem segir: "Ekki er alt gull sem glitrar", svo að ætla mætti að vjer þektum glit frá gulli. En eg segi yður satt að þessi málsháttur hefir ekki orðið til nú á síðari öldum. Hann hlýtur að vera æfagamall og allir búnir að gleyma hvað hann þýðir.

Glys og glit er ekki fegurð, heldur eftirlitking lág og ljeleg. Ekki er það heldur svo til sýnis að ekki fylgi því annað er á bak við það er falið, sem bæði er ófagurt og óglæsilegt. Einkum er það þó einkenni í borgunum.

Utan af landsbygðinni streymir hingað til borgar með hverju ári fjöldi yngra fólks. Straumur sá er óslitinn og óstöðvandi. Auga þess unga er ætíð heillað af því sem hann heldur að sje fagurt. "Og alt er það vænt sem vel er grænt", sagði sjera þagnar-máls þorlákur, og þeir eru margir þorlákarnir sem trúa því líka. Glys og glit verður vænt. Þá sem þroskaðir eru að fegurðarnæmi og ríkir af sjálfsvirðingu, myndi ekki saka. En sök er sjen og skeð. Og fjöldi íslenzkra hjartna hugsu nú þær hugsanir og ganga þær slóðir, er í allan stað eru óeiginlegar upplagi voru og innræti. Því innræti og upplag þjóðar vorrar hefir ávalt verið gott. Og það sem lakara er jafnvel þykjast af að hafa nú náð þessum for-smekk menningarinnar, ekki ólíkt því og barnið er það hefir lært fyrsta blótsyrðið. Ef þetta ber ekki vott um menningarskort, þá er enginn vottur til um það.

Þjóðin er ekki eins mönnuð og hún hugsar og mentunarmont-ið íslenzka er að verða að hneyxli. Fegurðar hugsjónin og smekk-næmið, er af-skornum skamti, og það virðist eiga ervitt með að vaxa. En þegar það skortir, þá stoðar ekki lærdómur til, til þess að bæta fyrir þá vöntun. Enda held eg, að nokkrum undantekn-ingum frátöldum, verði tæplega greint í sundur, ef dæma skal eftir tali látbragði og framkomu, opinberlega eða heimuglega, hver er háskóla stúdentinn og hver er fjósamaðurinn. Á maður þó tæplega von á slíkri mismækkun, að persónuvirðingin skuli ekki vaxa við mentumina, og sá mentaði hafa í au áhrif á hina að hann